

Gofal Cartref – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Ionawr 2025

Cyfeirnod y ddogfen: 4675A2025

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Gwynedd fel rhan o waith a gyflawnwyd/i'w gyflawni yn unol ag Adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ac Adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg ac yn Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Pam y gwnaethom yr archwiliad hwn	4
Ein dyletswyddau archwilio	4
Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn	4
Ein dulliau archwilio a phryd y gwnaethom gynnal yr archwiliad	4
Yr hyn a ganfuom	4
Ein hargymhellion ar gyfer y Cyngor	9
Atodiadau	
Atodiad 1 – cwestiynau a meini prawf yr archwiliad	10

Pam y gwnaethom yr archwiliad hwn

Ein dyletswyddau archwilio

- 1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.
- 2 Cynhaliwyd yr archwiliad hwn er mwyn helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn

- 3 Rhoi sicrwydd bod gan y Cyngor drefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian yn y defnydd o adnoddau ar gyfer darparu gwasanaethau gofal cartref.

Ein dulliau archwilio a phryd y gwnaethom gynnal yr archwiliad

- 4 Mae ein canfyddiadau yn seiliedig ar adolygiadau o ddogfennau a chyfweliadau ag uwch swyddogion a chynghorwyr. Mae'r dystiolaeth a ddefnyddiwyd gennym i lywio ein canfyddiadau wedi'i chyfyngu i'r ffynonellau hyn. Gwnaethom y gwaith hwn rhwng mis Medi a mis Tachwedd 2024. Cyflawnwyd y gwaith ochr yn ochr ag Arolygiaeth Gofal Cymru a oedd yn adolygu perfformiad yr awdurdod lleol o ran arfer ei ddyletswyddau a'i swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yn unol â deddfwriaeth.
- 5 Mae Cabinet y Cyngor ym mis Hydref 2024 wedi mabwysiadu y cyfeiriad strategol adnabwyd yn Llechen Lan ac ei Gynllun Gweithredu. Yn yr un mis, mae y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi derbyn Adroddiad Archwilio Mewnol 'Gofal Cartref Preifat' a mae ymateb yr Adran wedi'i i gynnwys yn 'Rhaglen Waith Gofal Cartref 2024'.

Yr hyn a ganfuom

- 6 Ar y cyfan, canfuwyd y canlynol gennym: **mae'r Cyngor wedi datblygu ei ddealltwriaeth o'r heriau sy'n wynebu ei wasanaeth gofal cartref (y gwasanaeth) ond nid yw wedi adnabod fel blaenoriaeth yn Cynllun Adran Oedolion presennol i sicrhau gwelliannau o ran effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd.** Daethom i'r casgliad hwn oherwydd:
- 7 **Mae'r Cyngor wedi buddsoddi i ddeall y galw hirdymor sy'n wynebu'r gwasanaeth ond nid yw Cynllun Adran Oedolion presennol yn adnabod y her**

o'r rhestrau aros a nid oes gan y Cyngor gynlluniau i sicrhau bod adnoddau digonol wedi glustnodi i ymateb i'r galw.

- 8 Mae gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (yr Adran) Gynllun Gwasanaethau Oedolion 2024-25. Mae'r cynllun yn ddogfen gryno ac mae'n cynnwys blaenoriaeth o 'ymwreiddio'r model Gofal Cartref newydd ym mhob is-ardal' sydd wedi bod ar waith ers 2022. Er hynny, nid yw'n cydnabod yr heriau a wynebair gwasanaeth sy'n cynnwys rhestr aros sylweddol ar gyfer gofal cartref a gorwariant sylweddol.
- 9 Ym mis Hydref 2024 mabwysiadodd Cabinet Cyngor Gwynedd ei adroddiad ymchwil Llechen Lân, sy'n ystyried y twf disgwylidiedig yng nghanran y bobl hŷn i gynyddu'n sylweddol dros yr ugain mlynedd nesaf oherwydd demograffeg. Mae'r adroddiad yn cydnabod y cynnydd yn y galw ynghyd â'r heriau cysylltiedig o ran gweithlu ac yn ariannol yn y tymor byr, canolig a hir.
- 10 Mae Llechen Lân yn darparu dealltwriaeth gynyddol i aelodau a swyddogion o'r bwllch rhwng argaeledd y gwasanaeth a'r galw. Mae yr Adran wedi creu 'Cynllun Gweithredu Llechen Lan' i ymateb themâu a adnabyddir yn yr adroddiad. Ond nid yw'r Cyngor na'r Adran wedi datgan bwriad clir gyda cherrig milltir eglur i ddatrys ei restrau aros am gymorth gofal cartref er mwyn mesur os yw'r ymyrraeth yn llwyddiannus.
- 11 **Mae gwendidau yn nealltwriaeth y Cyngor o berfformiad y gwasanaeth gofal cartref ac mae'n gorwario'n barhaus dros y gyllideb a ddyrannwyd**
- 12 Mae'r Adran yn holi sampl o deuluoedd a defnyddwyr ei gwasanaeth gofal cartref i'w helpu i ddeall barn pobl am y gwasanaeth. Tra bod gweithiwr cymdeithasol yn cadw cysylltiad gyda unigolion ar y rhestr aros, nid yw'r Cyngor yn casglu barn unigolion a theuluoedd ar y rhestr aros i ddeall ac adrodd ar yr effaith y mae methiant i ddarparu gwasanaethau yn amserol yn ei gael arnynt.
- 13 Ceir rhai enghreifftiau lle mae'r Adran yn defnyddio gwybodaeth feincnodi i gymharu ei darpariaeth gwasanaeth a pherfformiad, ond mae'n ymddangos bod cyfleoedd yn cael ei colli. Mae nifer yr unigolion ar y rhestr aros ar gyfer gofal cartref yng Ngwynedd yn gyson y mwyaf neu ail fwyaf yn genedlaethol ac mae gwelliannau ar ei hôl hi o gymharu a mwyafrif Awdurdodau Lleol gwledig tebyg. Yn ystod ein cyfweiliadau, ni chafwyd fawr ddim esiamplau lle bu i'r Cyngor adnabod pa gynghorau, gwledig neu fel arall, sydd wedi gwneud y cynnydd mwyaf i leihau eu rhestrau aros a chasglu unrhyw gyfleoedd dysgu o brofiadau eraill.
- 14 Disgrifiodd swyddogion ac aelodau anhawster i gael dealltwriaeth glir o berfformiad y gwasanaeth. Mae'r canfyddiad hwn yn gyson â chasgliadau y mae swyddogion wedi'u llunio o'r Adroddiad Archwilio Mewnol sy'n nodi:
- gwendidau sylfaenol yn nhrefniadau rheoli contractau;
  - pryderon ynghylch dibynadwyedd a chysondeb data rhestrau aros; a
  - diffyg mynediad parod at wybodaeth am y galw fesul ardal a gwybodaeth ariannol.

Mae 'Rhaglen Waith Gofal Gartref 2024' yn adnabod materion sy'n codi o'r adroddiad. Ond nid yw Cynllun Adran Oedolion cyfredol yn adnabod pwysigrwydd

cyflawni materion adnabyddir yn 'Rhaglen Waith Gofal Gartref 2024' a pwyntiau gweithredu Llechen Lan.

- 15 Nododd ein hadolygiad wahaniaethau yn y gwerthoedd ar gyfer mesurau galw allweddol a gyhoeddwyd yn lleol ac a gyflwynwyd yn genedlaethol, sy'n enghraifft arall sy'n dynodi diffygion yn nhrefniadau ansawdd data adrannol.
- 16 Nid yw cynllunio gwasanaeth yn sicrhau bod cynlluniau a chyllidebau yn gynaliadwy. Mae **Arddangosyn 1** yn dangos bod Alldro Refeniw ar gyfer 2024, ac Adroddiad Monitro Cyllideb diweddaraf 2025 yn adrodd gorwariant o £1.2 miliwn ar gyllideb o tua £10 miliwn ar gyfer y gwasanaeth gofal cartref.

Arddangosyn 1: cymhariaeth o Gwariant i Gyllideb y Gwasanaeth

	Cyllideb (£miliynau)	Gwariant (£miliynau)	Gorwariant (£miliynau)
Alldro Refeniw ar gyfer 2023-24	9.554	10.781	1.227
Rhagolwg 2024-25 yn Mis 5 Diwedd Awst	10.163	11.384	1.221

- 17 Yn ogystal â'r gorwariant a adroddwyd gan adroddiadau monitro'r gyllideb, mae adroddiadau perfformiad y gwasanaeth yn cydnabod rhestr aros ychwanegol sef 19% (157 o unigolion) dros ben y gwasanaeth a ddarparwyd yn 2023-24 a 13% (105 o unigolion) yn 2024-25 (hyd Awst). Mae'r gost o ddarparu'r gwasanaeth na ddarparwyd yn ychwanegol i'r sefyllfa a nodwyd mewn adroddiadau cyllideb. Mae'r Cyngor o'r farn bod pryderon am ansawdd data mewnol a cenedlaethol yn golygu nad oedd ffigyrau rhestrau aros yn gwbl gywir a dibynadwy i fod yn sail i gymharu.
- 18 Nid yw systemau ac adroddiadau'r Cyngor yn darparu gwybodaeth integredig am y galw ar y gwasanaeth llaw yn llaw gyda gwybodaeth ariannol. Adroddir y wybodaeth ariannol ar wahân i'r wybodaeth am alw sy'n cyfyngu ar allu aelodau a swyddogion i gael dealltwriaeth lawn o berfformiad gwasanaeth yn hwylus. Mae adroddiad Llechen Lân yn cyfuno adrodd ar lefelau galw a gweithgaredd gyda gwybodaeth ariannol, ac yn amcangyfrif gwerth darparu gofal i'r unigolion ar y rhestr aros yn 2023-24 i fod yn £2.1 miliwn, a chyfanswm cost galw am wasanaeth yn £13.9 miliwn. Mae'r adolygiad Archwilio Mewnol yn nodi aneffeithlonrwydd mewn arferion rheoli contract sy'n lleihau cyfanswm cost y galw.
- 19 Mae adolygiad o gyfansoddiad cyllideb 2024-25 yn **Arddangosyn 2** yn awgrymu'n glir bod gwahaniaeth sylweddol rhwng y gyllideb gymeradwy a dynodiad Llechen Lân o angen, hyd yn oed wedi gwaredu aneffeithlonrwydd mewn trefniadau rheoli contractau a nodwyd gan yr archwiliad mewnol.

Arddangosyn 2: cyfansoddiad Cyllideb Gofal Cartref Cyngor Gwynedd 2024-25

	(£miliynau)
Cyllideb 2023/24	9.553
Codiad chwyddiant	0.797
Arbedion a throsglwyddiadau adrannol	- 0.687
Cais refeniw parhaol	0.500
Cyllideb 2024/25	10.163
Asesiad angen 2023-24 yn unol â Llechen Lân	13.900

- 20 Mae'r Cyngor yn defnyddio astudiaethau achos a straeon unigol i ddangos canlyniadau gwell o ddarparu'r gwasanaeth i unigolion. Fodd bynnag, ni fydd y cyngor yn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl tra:
- bod unigolion yn aros am wasanaethau ar restrau aros sydd gyson yr uchaf neu ail uchaf yn genedlaethol;
  - nad yw'r Cyngor yn gwneud defnydd effeithiol ac effeithlon o adnoddau fel yr amlinellwyd yn yr adroddiad Archwilio Mewnol; ac
  - nid oes gan y Cyngor hyder mewn data, gwybodaeth a phrosesau i gefnogi gwneud penderfyniadau da.
- 21 **Mae diffyg Cynllun Adran clir gydag uchelgais a cherrig milltir eglur i fesur cyrhaeddiant yn atal goruchwyliaeth a chraffu effeithiol.**
- 22 Mae'r Adran wedi datblygu dangosfwrdd sy'n adrodd ar ddangosyddion allweddol sy'n caniatáu iddi fonitro perfformiad cyfredol ac a ddefnyddir yn rheolaidd ar gyfer adrodd ar berfformiad cyfredol. Er hynny, nid yw Cynllun Adran Oedolion yn datgan yr uchelgais ac nid yw ychwaith wedi nodi cerrig milltir ar gyfer adfer gwasanaethau. Mae hyn yn cyfyngu ar allu'r gwasanaeth i fesur os yw ymyraethau yn llwyddiannus.
- 23 Mae Llechen Lân a'r adroddiad Archwilio Mewnol, a gyhoeddwyd wedi hynny ym mis Hydref 2024, wedi adnabod nifer o gamau gweithredu i ymateb i ddiffygion a chefnogi adferiad gwasanaethau. Mae Cynllun Gweithredu Llechen Lan yn adnabod sawl ffrwd gwaith gyda camau gweithredu CAMPUS. Ond gan nad yw'r Cynllun Adran Oedolion yn datgan y canlyniadau y maent yn bwriadu, nid yw y Cyngor yn lleoli ei hun i allu gwerthuso os yw buddsoddiad wedi bod yn llwyddiannus ac yn darparu gwerth am arian.
- 24 Dosberthir adroddiadau cyfarfodydd cefnogi a herio perfformiad adrannol i grŵp cyfyngedig o aelodau gan gyfyngu ar dryloywder a mewnbwn gan gynrychiolaeth ehangach o aelodau.
- 25 Ar adeg yr adolygiad nid oedd pwyllgorau craffu'r Cyngor yn ystyried adroddiadau perfformiad adrannol yn rheolaidd. Mae dau gynrychiolydd o'r pwyllgorau craffu yn mynychu rhai o'r cyfarfodydd cefnogi a herio perfformiad i arsylwi yn unig. Bydd

gallu'r pwyllgor i graffu'n effeithiol ar gyflawni canlyniadau llwyddiannus yn gyfyngedig oherwydd absenoldeb cynllun gwasanaeth clir sy'n amlinellu'r nodau i'w cyflawni ynghyd â cherrig milltir eglur.

- 26 Ym mis Medi 2024 cynhaliodd y Pwyllgor Craffu Gofal adolygiad o Ofal Cartref a nododd bryderon am restrau aros, gofynnodd am ddata i hwyluso cymhariaeth a gofynnodd am ddiweddariad gan yr Aelod Cabinet ynghylch lleihau costau a gwella ansawdd y data.
- 27 Mae cofrestr risg y Cyngor wedi nodi'r Gwasanaeth fel risg, ond nid yw prosesau ymyraethau gan y Cyngor na'r Adran wedi llawn ddatrys yr heriau presennol hyd yma. Mae cofrestr risg yr Adran a'r Cyngor yn cydnabod 'Pe na bydd darpariaeth gofal ddigonol ac effeithlon ar gyfer gofal cartref...' ac mae camau lliniaru yn cynnwys 'darparu gofal digonol'. Serch hynny, er bod y Cyngor o'r farn bod y camau lliniaru yn lleihau tebygolrwydd y risg o ddigwydd, nid yw'r risg wedi'i leihau nes bod y mesurau lliniaru wedi'u cwblhau'n llwyddiannus.
- 28 Wrth adolygu'r risg hon, fe wnaethom nodi nad yw'r gofrestr risg yn cael ei hadrodd yn gyhoeddus yn rheolaidd. Nodwyd hefyd nad yw trefniadau rheoli risg yn cael eu monitro'n rheolaidd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Argymhellion ar gyfer y Cyngor

Arddangosyn 3: argymhellion

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion yr ydym wedi'u hadnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhellion	
Cynllun Gwasanaethau Oedolion	
A1	Dylai'r Cyngor ddatblygu Cynllun Adran Oedolion sy'n cydnabod yr heriau sy'n wynebu gofal cartref, sydd yn perchnogi rhaglen waith yn deillio allan o adroddiadau Llechen Lan ac Archwilio Mewnol, a phennu uchelgeisiau clir a cherrig milltir cysylltiedig i ddarparu nodau clir a gwella'r gallu i olrhain cynnydd.
Cyllidebau	
A2	Dylai'r Cyngor adolygu cyllideb y gwasanaeth, gan gynnwys adnoddau ychwanegol i gwblhau unrhyw gynlluniau gweithredu, i sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir yn gallu cael eu darparu oddi mewn i'r gyllideb sylfaenol er mwyn cefnogi cynaliadwyedd ariannol y Cyngor.
Gwybodaeth a Systemau	
A3	Dylai'r Cyngor ddatblygu ei brosesau a'i systemau gwybodaeth, comisiynu ac ariannol i ddarparu gwybodaeth integredig gadarn am weithgareddau a chostau i gefnogi'r gwaith o ddarparu gwasanaethau a gwneud penderfyniadau yn awr ac yn y dyfodol.
Sicrhau Gwerth am Arian	
A4	Dylai'r Cyngor ddatblygu ei drefniadau i asesu a yw'r adnoddau y mae'n eu dyrannu yn gwireddu'r manteision a fwriadwyd i werthuso a yw'r gwasanaeth yn darparu gwerth am arian ac i wella'r broses o wneud penderfyniadau.

Atodiad 1 – Cwestiynau a meini prawf yr archwiliad

Prif gwestiwn: A oes gan y Cyngor drefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau i ddarparu gwasanaethau gofal cartref?

Cwestiynau lefel 2

A oes gan y Cyngor ddealltwriaeth glir o'r gofynion presennol ac y dyfodol ar ei wasanaethau gofal cartref?

Meini prawf

- Mae swyddogion yn nodi'r galw a ragwelir dros y tymor byr, canolig a hir, ynghyd â'r gallu i ateb y galw.
- Mae cynllun darparu gwasanaethau mabwysiedig yn cydnabod ac yn ymateb i'r heriau sy'n wynebu'r gwasanaeth.
- Mae aelodau ac uwch swyddogion yn deall ac yn cefnogi'r dull o ymateb i fylchau rhwng argaeledd gwasanaethau a'r galw.
- Mae'r Cyngor yn cymharu ei ddarpariaeth a'i berfformiad â chyfoedion ac yn ystyried ystod eang o opsiynau i wella darpariaeth gwasanaethau.
- Mae swyddogion yn defnyddio gwybodaeth galw presennol a rhagdybiaethau galw rhesymol yn y dyfodol i lywio cynllunio gwasanaethau.
- Mae'r Cyngor yn nodi mesurau a cherrig milltir sy'n cefnogi darparu gwasanaethau.
- Mae'r Cyngor yn modelu'r effaith ddisgwyliedig ar wasanaethau yn y tymor canolig i'r tymor hir.

A oes gan y Cyngor ddealltwriaeth glir o berfformiad ei gwasanaethau gofal cartref?

- Mae unigolion a theuluoedd yn ymwneud â dylunio eu gwasanaethau.
- Mae dealltwriaeth o beth mae pobl yn ei feddwl o'i wasanaeth gofal cartref.
- Mae cynllunio gwasanaethau yn sicrhau bod cynlluniau a chyllidebau yn realistig.
- Mae gwybodaeth perfformiad gwasanaeth yn alinio gweithgaredd â gwybodaeth ariannol.
- Mae gwybodaeth perfformiad yn cyfleu dealltwriaeth o'r canlyniadau gwell o ddarparu'r gwasanaeth, a'r gwahaniaeth y mae'n ei gael.
- Mae swyddogion yn defnyddio deallusrwydd o dueddiadau a newidiadau i leihau'r galw ar y gwasanaeth.
- Mae cynlluniau gwasanaeth yn cynnwys amcangyfrifon o'r adnoddau sydd eu hangen yn y tymor byr, canolig a hir.
- Mae gan y Cyngor drefniadau rheoli risg ar waith, gan gynnwys prosesau uwchgyfeirio effeithiol.

A yw trefniadau adrodd y Cyngor yn cefnogi goruchwyllo perfformiad gwasanaeth yn rheolaidd?

- Mae'n amlwg pwy sy'n gyfrifol am fonitro darpariaeth y gwasanaeth gofal cartref, gan gynnwys ei gynaliadwyedd dros y tymor canolig i'r tymor hir.
  - Mae adroddiadau rheolaidd o berfformiad gwasanaeth ac ariannol i aelodau er mwyn galluogi goruchwyllo a chraffu.
  - Mae'r cynllun darparu gwasanaethau yn cynnwys y newidiadau arfaethedig i'r gwasanaeth, adnoddau ychwanegol sydd ar gael a faint o gynnydd y mae'r gwasanaeth yn ei wneud i ymateb i'r heriau hynny.
  - Mae gan aelodau adroddiadau cynnydd rheolaidd ar ddarparu newidiadau arfaethedig i'r gwasanaeth, trawsnewid ac arbedion er mwyn galluogi goruchwyllo a chraffu.
-

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg ac yn Saesneg. ' yn croesawu cysylltu a cyswllt ffôn yn Gymraeg a Saesneg .